

Protokół z posiedzenia
Zespołu do spraw Opracowania Rozwiązań w zakresie Poprawy Sytuacji Osób
Niepełnosprawnych i Członków ich Rodzin
z dnia 28 listopada 2016 r.

Porządek posiedzenia:

1. Powitanie.
2. Przyjęcie porządku obrad.
3. Przyjęcie Protokołu z II posiedzenia Zespołu.
4. Przedstawienie informacji dotyczącej edukacji uczniów niepełnosprawnych – dostęp do edukacji, kształcenie zawodowe – przedstawiciel Ministerstwa Edukacji Narodowej.
5. Przedstawienie informacji o dostępie do szkolnictwa wyższego dla studentów niepełnosprawnych – przedstawiciel Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
6. Przedstawienie informacji o wsparciu osób niepełnosprawnych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji zawodowej, uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym – przedstawiciel Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
7. Ustalenie terminu kolejnego posiedzenia.
8. Zakończenie posiedzenia.

Przebieg posiedzenia:

W dniu 28 listopada 2016 r. odbyło się trzecie posiedzenie Zespołu ds. Opracowania Rozwiązań w zakresie Poprawy Sytuacji Osób Niepełnosprawnych i Członków ich Rodzin. W obradach wzięli udział członkowie Zespołu i zaproszenie goście.

Na wstępie przewodniczący Pan Minister Krzysztof Michałkiewicz – Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych powitał zebranych oraz przedstawił porządek obrad Zespołu.

Następnie Pani Elżbieta Matejka przedstawiła informację dotyczącą dostępu do edukacji i kształcenia w zawodach uczniów niepełnosprawnych. Ministerstwo Edukacji Narodowej stwarza warunki organizacyjno – prawne, jak i warunki dotyczące samego kształcenia, wychowania i opieki pedagogicznej dla wszystkich dzieci i młodzieży, w tym także dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Dotyczy to wszystkich poziomów szkolnych, jak również edukacji specjalnej dostosowanej dla uczniów z niepełnosprawnościami. Celem działań jest pełna realizacja postanowień art. 24 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, tj. edukacja włączająca. Dostęp do edukacji jest możliwy na wszystkich poziomach edukacyjnych, od przedszkola po szkolnictwo zawodowe i specjalne, po to aby zapewnić rodzicom możliwość wyboru placówki.

Uczniem niepełnosprawnym w systemie edukacji jest uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

Należy zauważyć, że resort rozpoczął prace nad podniesieniem efektywności kształcenia dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości zastosowania przy dokonywaniu oceny potrzeb diagnozy funkcjonalnej (ICF). Oferta edukacyjna powinna być jak

najlepiej dostosowana do potrzeb ucznia niepełnosprawnego, ale również sytuacji w której funkcjonuje. Celem jest stworzenie modelu bio-psycho-społecznego funkcjonowania dziecka, który skupia się na potencjałach dziecka i sposobach ich wykorzystania. Stwarza to możliwości, które pozwolą wykorzystywać pozyskane informacje nie tylko w systemie edukacji, ale też przy planowaniu ścieżki zawodowej. Tworzony model będzie umożliwiał pozyskiwanie informacji z różnych źródeł nie tylko o potencjałach danego dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ale również o barierach i zasobach w jego środowisku.

Oprócz edukacji ogólnodostępnej funkcjonuje też kształcenie specjalne dostosowane do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów z niepełnosprawnościami.

W każdej placówce, dla każdego dziecka jest opracowywany indywidualny program edukacyjno – terapeutyczny, który określa formułę realizacji zaleceń określonych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Orzeczenia te mogą być wydawane od 3 do 24 roku życia, a w przypadku uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim do 25 roku życia.

Istnieje klasyfikacja kształcenia zawodowego i jest ono realizowane wg tej klasyfikacji. W ramach tej klasyfikacji jest kilka zawodów dedykowanych dla osób niepełnosprawnych - technik realizacji dźwięku, technik tyfloinformatyki, technik prac biurowych, technik masażysta – dla osób niewidomych i słabowidzących. Istnieje możliwość kontynuacji nauki tych zawodów w szkołach policealnych. W przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim jest to zawód - pracownik pomocniczy obsługi hotelowej. Osoby niepełnosprawne powinny również podejmować kształcenie w zawodach innych niż wskazane jako dedykowane w klasyfikacji. Celem działań jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym lepszego funkcjonowania na rynku pracy. Kolejne działania Ministerstwa koncentrują się na stworzeniu lepszej oferty zawodów pomocniczych. Istnieje konieczność lepszego przygotowania uczniów do funkcjonowania na rynku pracy, dlatego też należy rozszerzyć ofertę zawodów pomocniczych w edukacji. Problemem w tym wypadku są kwestie administracyjne związane z koniecznością uzyskania zgody właściwego Ministra, odpowiedzialnego za dany zawód. W tej chwili negocjowanych jest 5 zawodów pomocniczych: pomocnika cukiernika, pomocnika piekarza, pomocy kuchennej pomocy fryzjerskiej oraz pomocy krawieckiej. Planowane są jeszcze dwa zawody – pomoc mechanika i pomocnik w robotach wykończeniowych. W przypadku uczniów niepełnosprawnych można wydłużyć czas edukacji. Mają oni również możliwość pobierania nauki w szkołach zawodowych dla osób dorosłych, ale często nie są w stanie odnaleźć się w tych placówkach. W związku z powyższym dobrym rozwiązaniem dla tych osób są zawody pomocnicze, tj. np. pracownik pomocniczy obsługi hotelowej. Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim są w stanie zdać egzamin zawodowy w części praktycznej, ale mają problemy z częścią teoretyczną. Należy zauważyć, że jest ponad 12 tys. uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim.

Większość uczniów niepełnosprawnych uczęszcza do szkół specjalnych ponadgimnazjalnych, niewielka ilość do oddziałów specjalnych w szkołach ogólnokształcących. Najwięcej uczniów z niepełnosprawnością intelektualną wybiera zawody cukiernika i kucharza, w związku z powyższym jest konieczność stworzenia takich zawodów pomocniczych.

Oferta edukacyjna jest kompleksowa od 3 do 24 roku życia. Jest to wsparcie edukacyjne, psychologiczne, pedagogiczne. Ważne jest to, aby absolwenci mogli sobie później skutecznie poradzić na rynku pracy.

Następnie Pani Maria Bołtruszko przedstawiła informację o dostępie do szkolnictwa wyższego dla studentów niepełnosprawnych. W zmianie ustawy prawo o szkolnictwie wyższym, o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z 2011 roku wprowadzono obowiązek stwarzania osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia i badaniach naukowych. Minister właściwy w rozporządzeniu określił jakie warunki powinny znajdować się w regulaminach uczelni, aby zapewnić realizację tego obowiązku. Z budżetu Ministerstwa przyznawana jest dotacja na ten cel.

Pani Agnieszka Augustyniak stwierdziła, że od 2012 roku, dla uczelni publicznych i niepublicznych, przyznawana jest dotacja na zadania związane ze stwarzaniem studentom i doktorantom będącym osobami niepełnosprawnymi warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia. Dotacja ta funkcjonowała już wcześniej, ale dostępna była jedynie dla uczelni publicznych. Dotacja wyliczana jest na podstawie algorytmu, którego podstawą są informacje przekazywane przez uczelnie w zakresie liczby studiujących osób niepełnosprawnych. Jest to dotacja podmiotowa. Natomiast uczelniom jest wskazywany sposób wykorzystania tej dotacji. Z uwagi na to, że uczelnie są autonomiczne, mogą w dużym stopniu same decydować na co przeznaczają otrzymane środki w ramach wskazanych celów. W 2016 r. ogólna kwota dotacji wynosiła 42 mln zł (29 mln dla uczelni publicznych, 11 mln dla uczelni niepublicznych). Wyrównywanie szans w zakresie kształcenia jest realizowane również poprzez system pomocy materialnej.

Pan Andrzej Śliwka poinformował, że wsparcie studentów i doktorantów niepełnosprawnych realizowane jest również poprzez system stypendiów specjalnych. Jest to jedno ze świadczeń przyznawanych w ramach systemu pomocy materialnej. Stypendium to przyznawane jest dla studentów studiujących w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym w uczelniach publicznych i niepublicznych. W 2015 r. ponad 24 tys. studentów i doktorantów skorzystało z tej formy wsparcia. Średnio wsparcie to kształtowało się na poziomie 340 zł. Wysokość tego stypendium określana jest w regulaminach uczelni. Środki na tę formę pomocy przyznawane są poprzez dotację podmiotową, wyliczaną na podstawie liczby studentów i doktorantów niepełnosprawnych. Ponadto studenci i doktoranci niepełnosprawni mogą się również ubiegać o inne świadczenia, tj. np. stypendium socjalne, dla najlepszych studentów.

Pani Maria Bołtruszko poinformowała, że uczelnie mogą otrzymywać jeszcze dotację z budżetu państwa na inwestycje. W 2015 r. 41 uczelni w ramach programu „Budowa Kampusu 600-lecia odnowienia Uniwersytetu Jagiellońskiego” oraz inwestycje planowane w ramach programów wieloletnich czy projektów współfinansowanych ze środków europejskich zrealizowało 59 inwestycji na kwotę ponad 230 tys. zł. W ramach tych prac uczelnie mogły m.in. dostosowywać architektoniczne budynki do potrzeb osób niepełnosprawnych.

W ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka mogą być podejmowane działania obejmujące tworzenie nowych rozwiązań technologicznych odpowiednich dla osób niepełnosprawnych. W związku z powyższym Instytut Podstaw Informatyki PAN rozpoczął

działania w celu utworzenia placówki badawczej dla osób niewidomych i słabowidzących pn. Centrum Tyfloinformatyki.

Pan Robert Kwiatkowski stwierdził, że definicja rehabilitacji zawodowej wskazana w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wydziela rehabilitację zawodową jako oddzielny proces. Tymczasem Międzynarodowa Organizacja Pracy wskazuje że jest to część procesu aktywizacyjnego. Ponadto należy zauważyć, że Światowy Raport o niepełnosprawności wskazuje, że po zlikwidowaniu barier większość zawodów jest dostępna dla osób niepełnosprawnych. Niestety nie przekłada się to na wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Wpływ na to ma m.in. nieczytelność ustawy o rehabilitacji oraz brak koordynacji procesów rehabilitacyjnych. Urzędy pracy również nie spełniają swojej roli w zakresie aktywizacji osób niepełnosprawnych. W Polsce wskaźnik aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych jest na poziomie 27%, zatrudnienia 24%. Jest to ok. 20 punktów procentowych mniej niż w Unii Europejskiej.

Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych, które ukończyły studia jest prawie dwukrotnie niższy niż wskaźnik osób sprawnych w tej samej grupie wiekowej. Powodem takiej sytuacji mogą być błędne wybory kierunku studiów, jak również niedostosowanie programu nauczania.

W administracji publicznej jest również niski wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych i kształtuje się on na poziomie ok. 2%.

Środki PFRON są przeznaczane przede wszystkim na dofinansowanie wynagrodzeń, działalność organizacji pozarządowych, programy celowe. Należy zauważyć, że głównym wykonawcą zadań jest administracja samorządowa, tam też trafia większość środków PFRON. Samorządy fragmentarycznie realizują wsparcie. Należy zauważyć brak wskaźników, brak kompleksowych programów wsparcia, a także niskie nakłady na rehabilitację zawodową.

Jednym z elementów systemu aktywizacji są zakłady aktywności zawodowej (ZAZ), które są przeznaczone dla osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Niestety jest ich mało – ok. 100. Zatrudnionych jest tam ok. 4 tys. osób niepełnosprawnych. Są to głównie zakłady produkcyjno – usługowe. Pracownicy ZAZ-ów mają głównie wykształcenie podstawowe oraz gimnazjalne.

Kolejnym elementem systemu wsparcia są warsztaty terapii zajęciowej, które prowadzą rehabilitację społeczną i zawodową. Jest ich ok. 700, a uczestniczy w nich ok. 27 tys. osób. Problemem w działalności wtz jest mała rotacja uczestników i długotrwałość pobytu. Należy zauważyć, że ok. 300 osób rocznie wychodzi na rynek pracy.

Celem powinno być zbudowanie systemu wsparcia, który pozwoli objąć pomocą osoby wychodzące z placówek edukacyjnych, aby jak najszybciej znalazły się na rynku pracy.

PFRON realizuje moduł wsparcia studentów w ramach programu „Aktywny Samorząd”, który wspiera ok. 19 tys. osób. Należy zauważyć, że do tej pory nie było badań sprawdzających losy beneficjentów programu, nie sprawdzano jak poradzili sobie na rynku pracy. Wśród beneficjentów programu były osoby, które podejmowały nowe, kolejne rodzaje studiów.

Dlatego też wprowadzono zmiany w programie, premiujące osoby, które ukończyły kolejne etapy studiowania.

Jako kontynuację programu wspierającego studentów przygotowywany został pilotażowy program „Absolwent”, który ma wspierać osoby na ostatnim roku studiów w znalezieniu zatrudnienia. Realizowany będzie od 2017 r. dla ok. 1000 osób. Zakładany wskaźnik zatrudnienia określony został na poziomie 40% po 6 miesiącach, badane będzie również zatrudnienie po 1 roku.

Kolejnym przygotowanym programem jest program „Stabilne zatrudnienie”, który dotyczy zwiększenia zatrudnienia osób niepełnosprawnych w administracji publicznej.

Ważnym elementem realizacji polityki na rzecz osób niepełnosprawnych będzie przygotowywana w ramach Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Strategia na rzecz Osób Niepełnosprawnych i Narodowy Program Zatrudnienia Osób Niepełnosprawnych, którego ważnym elementem będzie rehabilitacja zawodowa.

Konieczne jest podjęcie współpracy pomiędzy różnymi instytucjami, w celu stworzenia komplementarnego systemu wsparcia, aby pomoc dla osób niepełnosprawnych była jak najbardziej skuteczna i efektywnie wyprowadzała je na rynek pracy.

Przewodniczący stwierdził, że osoby niepełnosprawne zgodnie z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych powinny mieć dostęp do edukacji na wszelkich poziomach kształcenia, ale również mieć możliwość ciągłego kształcenia się.

Pani Małgorzata Bulczak poinformowała, że jej córka uczęszcza do szkoły publicznej realizującej innowacyjny program edukacyjny. Zgodnie z Konwencją w klasie znajdują się dzieci niepełnosprawne oraz dzieci pełnosprawne. Dzieci niepełnosprawne mają dodatkowe zajęcia rewalidacyjne. Pytanie pierwsze dotyczyło nierównego traktowania placówek edukacyjnych, szkoły niepubliczne otrzymują na niepełnosprawne dzieci pełną kwotę dotacji. W szkole publicznej nie ma możliwości uzyskania informacji o kwotach środków przypadających na konkretne dziecko niepełnosprawne. Drugie pytanie dotyczyło kwestii związanych z aktywizacją zawodową uczestników wtz. Fundacja prowadzi projekt, w ramach którego uczestnicy wtz pracują kilka godzin w miesiącu w Teatrze Szekspirowskim. Praca w żaden sposób nie koliduje z uczestnictwem w wtz, jednakże zgodnie z uzyskanymi informacjami uczestnicy wtz nie mogą podejmować pracy, ponieważ skutkuje to skreśleniem z listy uczestników. Jest to bardzo krzywdzące dla tych osób, ponieważ przez tak niewielki wymiar pracy będą pozbawiane uczestnictwa wtz, które jest bardzo ważne dla ich rozwoju. W Szwecji osoby niepełnosprawne mają możliwość podejmowania pracy i równoczesnego korzystania ze wsparcia. Jakie są zamierzenia w tym zakresie?

Przewodniczący stwierdził, że w tworzonym programie „Za życiem” są propozycje dotyczące aktywizacji uczestników wtz poprzez łączenie pracy, staży i praktyk z pobytem w wtz. Analizowane są też kwestie łączenia pracy z pobieraniem renty.

Pani Elżbieta Matejka stwierdziła, że naliczanie subwencji jest jednakowe dla wszystkich uczniów bez względu na rodzaj placówki. W przypadku placówek niepublicznych kwota ta jest przekazywana w formie dotacji na konkretne zadanie. Natomiast w przypadku placówek

publicznych środki te przekazywane są w formie subwencji do organów prowadzących daną placówkę. Problem związany z wydatkowaniem tych środków został dostrzeżony przez Ministerstwo i w ostatnich latach w ustawie oświatowej zostały określone zasady wydatkowania tych środków, zgodnie z którymi środki te mają być w całości przeznaczone na edukację uczniów o specjalnych potrzebach. Od 1 stycznia 2017 r. ten zapis będzie już wpisany do ustawy o systemie oświaty.

Przewodniczący stwierdził, że najlepszym rozwiązaniem tego problemu, byłaby zmiana subwencji w dotację podmiotową.

Pani Katarzyna Roszewska stwierdziła, że popiera wszelkie działania dotyczące łączenia pracy z terapią. Ponadto poruszyła kwestię aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością intelektualną. Należy zauważyć, że w chwili obecnej jest tylko jeden zawód dedykowany tej grupie osób, a mimo wszystko są one zatrudniane na rynku pracy. Z uwagi na trudności w tworzeniu nowych zawodów, warto byłoby zmienić podejście, i wskazać tylko te zawody, w których ze względów bezpieczeństwa osoby z niepełnosprawnością intelektualną nie mogłyby pracować. Z drugiej strony pozwolić na swobodę wybierania zawodu, a jedynie opracować metody nauczania różnych zawodów.

Kolejna kwestia dotyczy osób niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu znacznym, z niepełnosprawnościami sprzężonymi, niskofunkcjonujących autystów, które mimo podjętych wysiłków nie wyjdą na rynek pracy. Tutaj nie można powiedzieć, że będzie realizowany cel edukacyjny dotyczący aktywizacji zawodowej. Placówki edukacyjne realizują jeszcze cele ogólnorozwojowe w przypadku tych osób. Do tej pory każdy etap edukacyjny mógł zostać wydłużany. W związku z planowaną reformą systemu oświaty, te możliwości ulegną ograniczeniu. Należy zauważyć, że osoby sprawne, bądź niepełnosprawne, ale sprawne intelektualnie mogą korzystać z finansowanej przez państwo edukacji na poziomie wyższym. Osoby niepełnosprawne intelektualnie takiej możliwości nie mają. Na pewnym etapie są odcinane od edukacji i rozwoju osobistego, a nic im się w zamian nie daje. Trafiają do placówek, które takich możliwości rozwoju nie oferują, bądź do domu. W związku z powyższym powstaje pytanie czy są planowane jakieś zmiany w tej kwestii?

Przewodniczący potwierdził, że istnieje luka w systemie dotycząca kształcenia ustawicznego i kształcenia osób dorosłych. Kwestia ta wymaga dyskusji, ponieważ jest to temat bardzo ważny, też z punktu widzenia Konwencji. Należy rozstrzygnąć to zagadnienie również pod względem instytucjonalnym.

Pani Elżbieta Matejka stwierdziła, że w przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym i umiarkowanym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi istnieją szkoły przysposabiające do pracy. Odnosząc się do kwestii skrócenia okresu edukacji należy stwierdzić, że Ministerstwo nie ma takich planów. Edukacja dalej będzie możliwa do 24 roku życia. Możliwość przedłużania etapów edukacyjnych wynika z podstaw programowych, a nie z ustawy. Trwają prace nad aktami wykonawczymi do ustawy.

Pani Katarzyna Roszewska stwierdziła, że należałoby w związku z problemami dotyczącymi tworzenia nowych zawodów otworzyć się na inne możliwości w tym zakresie, jak np. dofinansowanie pracodawców którzy mogliby takie przygotowanie prowadzić. Odnosząc

się do kwestii wydłużania etapów edukacyjnych, należy zauważyć, że nie chodzi o to, aby w na siłę wydłużać te etapy edukacyjne, ale aby zaproponować tym osobom coś innego w zamian.

Przewodniczący stwierdził, że porządek obrad wymaga przyjęcia Protokołu z poprzedniego posiedzenia. Do protokołu nie zgłoszono żadnych uwag, w związku z powyższym protokół uważa się za przyjęty. Protokoły zostaną umieszczone na stronie Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych. W grudniu na stronach pojawi się projekt programu „Za życiem”, w związku z tym będzie możliwość zgłaszania uwag.

Pan Jerzy Płókarz stwierdził, że opiekunowie często boją się puścić osobę niepełnosprawną do pracy ze względu na obawę o utratę świadczeń. Proponuje w związku z tym płynność w zakresie świadczeń, tj. jeżeli osoba zarobi jakąś kwotę o tę kwotę będzie jej pomniejszane świadczenie. Ponadto należałoby stworzyć instytucję w rodzaju urzędu pracy, która kierowałaby do pracy osobę niepełnosprawną zdolną do wykonywania danej pracy.

Ponadto istnieją problemy związane z programem „Aktywny samorząd” przede wszystkim w zakresie krótkich terminów przyjmowania wniosków. Tylko dzięki interwencji udało się nakłonić pcpd do przyjęcia wniosku. Kolejnym problemem były dwa terminy rozliczania faktur, niestety beneficjent źle zrozumiał zapisy umowy i nie dostarczył w terminie dokumentów. W konsekwencji zażądano od niego zwrotu środków i w efekcie przerwał studia. W związku z powyższym warto byłoby zastanowić się nad stworzeniem bardziej przyjaznych zasad programu.

Pani Zofia Pągowska stwierdziła, że brak jest komplementarnego systemu wsparcia. Należy zauważyć, że w zakresie edukacji osób niepełnosprawnych intelektualnie i ze sprzężeniami zmieniło się bardzo dużo. Natomiast, gdy osoby niepełnosprawne osiągną 25 rok życia, i dalej wymagają dużego wsparcia, zostają poza systemem. Często nie dostają się do warsztatów terapii zajęciowej, czy do środowiskowych domów samopomocy ze względu na swoją niepełnosprawność. Problemem w tym zakresie jest też brak możliwości dowożenia do placówki, co powoduje, że te osoby zostają w domu. W Warszawie w ramach Warszawskiego Forum Inicjatyw na rzecz Osób Niepełnosprawnych Intelaktualnie w porozumieniu z Biurem Edukacji stworzono w szkołach indywidualny arkusz, który ma pokazywać indywidualną ścieżkę rozwoju danej osoby. Celem jest takie pokierowanie tą osobą, aby po zakończeniu szkoły mogła wykorzystać te wszystkie zasoby, które uzyskała podczas edukacji. Problemem jest brak odpowiedniego finansowania placówek rehabilitacyjnych. W trakcie kształcenia przekazywane są duże kwoty na osoby niepełnosprawne, ale później już nie finansuje się rehabilitacji tych osób w sposób odpowiedni. Skutkuje to tym, że te osoby nie są przyjmowane do placówek terapeutycznych. Dlatego też rodzice chcą, aby ich dzieci jak najdłużej zostawały w systemie edukacji. Na każdym etapie życiowym powinna istnieć karta świadczeń i potrzeb, która zmieniałaby się w zależności od wieku danej osoby. Pozwoliłoby to w większym stopniu planować politykę w tym zakresie.

Pan Krzysztof Marciniak stwierdził, że stowarzyszenie, które reprezentuje, zajmuje się promowaniem mobilności osób niepełnosprawnych, w szczególności w zakresie transportowym. Należy zauważyć, że mobilność osób niepełnosprawnych jest podstawowym warunkiem aktywizacji tych osób. W marcu Stowarzyszenie rozpoczęło z Politechniką Wrocławską realizację pilotażowego programu „Absolwent driver – absolwent kierowcą”.

Założeniem tego projektu jest, aby student podczas studiów został posiadaczem prawa jazdy kat. B. Do chwili obecnej przeszkolono 23 studentów, z czego 90% posiada już prawo jazdy. Dwie osoby już znalazły pracę, a pracodawcy chcą przystosować do ich potrzeb samochody służbowe. Nie jest żadnym problemem indywidualnie dostosować samochód do potrzeb danej osoby niepełnosprawnej. Stowarzyszenie planuje powołać Krajowy Ośrodek Mobilności Osób Niepełnosprawnych.

Pani Maria Królikowska poruszyła kwestie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym. Są to osoby, które nigdy nie podejmą pracy. Po ukończeniu edukacji nie ma dla nich żadnej oferty rehabilitacyjnej. Brak dla nich miejsc w warsztatach terapii zajęciowej, czy ośrodkach wsparcia. Powinna być stworzona możliwość wykorzystania przez osobę niepełnosprawną środków, które byłyby przeznaczone na jej terapię w placówce, w sytuacji gdy nie mogłaby tam uczęszczać, na jej potrzeby tj. np. wynajęcie asystenta, sfinansowanie terapii, rehabilitacji.

Następną kwestią do rozstrzygnięcia jest określenie kiedy diagnoza funkcjonalna będzie dostępna dla wszystkich osób niepełnosprawnych, nie tylko dla dzieci.

Przewodniczący stwierdził, że kwestie dotyczące wsparcia osób niepełnosprawnych przez asystentów i trenerów pracy są obecnie analizowane i dąży się do tego, aby uruchomić programy, które umożliwiłyby uzyskanie takiego wsparcia. Ponadto, Ministerstwo planuje projekt, którego celem jest przegląd systemu orzekania o niepełnosprawności i wypracowanie modelu systemu orzekania. W grudniu zostanie ogłoszony konkurs. Prowadzone są rozmowy z ZUS-em, KRUS-em i Ministerstwem Edukacji Narodowej, o możliwościach zintegrowania systemów orzecznich.

Pani Monika Cycling zwróciła uwagę na problem osób, które skończyły edukację i nie znajdują miejsca w placówkach terapeutycznych. Środowisko rodziców złożyło projekt dotyczący utworzenia nowego typu domów dla niskofunkcjonujących osób z autyzmem i niepełnosprawnością sprzężoną. Z odpowiedzi Ministerstwa wynika, że w programie „Za życiem” będą przewidziane rozwiązania, które zwiększą środki dla ośrodków wsparcia, co pozwoli pomóc tym osobom, które do tej pory znajdowały się poza systemem. Proponowane zmiany dotyczą ustawy o pomocy społecznej, gdzie środowisko zaproponowało nową kategorię domu pomocy społecznej dla osób z autyzmem. Ministerstwo odniosło się tylko do osób z niepełnosprawnością sprzężoną. W związku z powyższym powstaje pytanie, czy osoby z autyzmem są osobami z niepełnosprawnością sprzężoną. Czy osoby z autyzmem zostały celowo pominięte w odpowiedzi Ministerstwa. Ponadto problemem w edukacji jest to, że zajęcia nie są dostosowane do wieku. Taka osoba trafia później np. do wtz, a tam są realizowane zupełnie inne rzeczy. Powinno być więcej treningów umiejętności, przygotowania zawodowego.

Przewodniczący stwierdził, że powinien funkcjonować komplementarny system wsparcia. Tak jak jest w przypadku np. Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną, gdzie jest i wczesna interwencja, ośrodki rehabilitacyjno – edukacyjno – wychowawcze, warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej i mieszkalnictwo chronione. Tworzy to cały system wsparcia osoby niepełnosprawnej. Niestety nie jest to normą w skali kraju. Odnosząc się do autystyków, Ministerstwo dołoży wszelkich starań, aby

w programie „Za życiem” jak najlepiej ująć ich potrzeby. Należy zauważyć, że w Polsce brak jest instytucji, które byłyby przeznaczone dla najsłabiej funkcjonujących osób z autyzmem. Można przytoczyć pojedyncze przykłady takich rozwiązań, ale nie rozwiązuje to istniejących problemów w tym zakresie.

Pani Maria Jankowska stwierdziła, że kształcenie ustawiczne jest niezwykle ważne w przypadku autystów, ponieważ wymagają oni ciągłego podtrzymywania nabytych umiejętności. Możliwość korzystania z tego rodzaju wsparcia nie powinna uniemożliwiać uczestnictwa w innych formach pomocowych jak np. warsztacie terapii zajęciowej, ośrodku wsparcia. Problemy mają też osoby z zespołem Aspergera, które studiuje. Nie mają one problemów np. z barierami architektonicznymi, ale potrzebują wsparcia asystenckiego w zakresie np. hierarchizowania ważności spraw do zrobienia. Czy tego typu wsparcie jest możliwe do uzyskania na uczelniach wyższych?

Pani Agnieszka Augustyniak poinformowała, że jednym z przykładowych wydatków rekomendowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dotacji jest zatrudnienie asystentów niepełnosprawnych studentów. Jednakże to uczelnie ostatecznie decydują o sposobie wydatkowania tych środków.

Pani Grażyna Rosołowicz poruszyła kwestię zapewnienia transportu do różnego rodzaju placówek dziennego pobytu dla osób powyżej 25 roku życia, szczególnie dla osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym.

Pan Piotr Łysoń stwierdził, że celem prowadzonej dyskusji jest ustalenie, w jaki sposób zorganizować system, tak aby najlepiej wykorzystać obecnie posiadane zasoby. Szczególnie biorąc pod uwagę trudności demograficzne i niedobór osób chętnych do pracy. Dyskusja powinna określić jak w horyzoncie długookresowym należy zorganizować krajowe życie społeczno – gospodarcze. Będzie to korzystne dla osób niepełnosprawnych i wszystkich obywateli. Jest dużo rozwiązań, które już funkcjonują, należy je jedynie uzupełnić bądź zmodyfikować. Należy podkreślić, że w systemie brakuje komplementarności i koordynacji. Można również zobaczyć, że brak jest planowania długookresowego, patrzenia na wsparcie w pełnej perspektywie cyklu życia człowieka. W obecnej rzeczywistości każdy może w swoim np. życiu zawodowym pełnić różne role, może wymagać przekwalifikowania, kształcenia ustawicznego. Jest to potrzebne i osobom zdrowym, i osobom niepełnosprawnym. Należałoby wprowadzić instytucję asystenta, doradcy osoby niepełnosprawnej w zakresie planowania ścieżki zawodowej, który pomagałby w poruszaniu się po rynku pracy. Powinna istnieć sieć takich osób, dostępna w całym kraju, dla wszystkich zainteresowanych. Ponadto ważna jest też elastyczność form pracy, a także zapewnienie mobilności. Biorąc pod uwagę postęp technologiczny, należy rozważyć, sposób zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w dostępne urządzenia, bądź oprogramowanie do urządzeń, tak aby w jak największym stopniu zrekompensować istniejące ograniczenia.

Przewodniczący potwierdził, że obecnie funkcjonuje wiele rozwiązań technologicznych, które pozwalają osobom niepełnosprawnym na aktywności dotychczas dla nich niedostępne.

Pan Marek Łukomski stwierdził, że bez diagnozy funkcjonalnej nie będzie dobrego orzecznictwa. Jest ona konieczna przy wejściu osoby niepełnosprawnej na rynek pracy.

W Polsce jest już Ośrodek Oceny Potencjału Zawodowego, który taką diagnozę wykonuje. Litwa w poprzedniej perspektywie unijnej zbudowała sieć ośrodków prowadzących taką działalność. W Polsce też można byłoby zastosować podobne rozwiązanie.

Przewodniczący podsumowując podziękował za udział w dyskusji. W 2017 r. będzie obchodzone 5-lecie ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. W związku z tym będzie można ocenić poziom jej funkcjonowania w Polsce. Należy zauważyć, że do Ministerstwa wpłynęło bardzo dużo propozycji w związku z tworzeniem programem „Za życiem”. Zagadnieniem do dalszej dyskusji jest kwestia edukacji ustawicznej, uczenia się przez całe życie, w szczególności pod kątem sytuacji osób niepełnosprawnych. Podobnie rzecz przedstawia się w przypadku asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej, czy też usług trenera pracy. Ważną kwestią jest też konieczność zapewnienia opieki wytchnieniowej dla opiekunów osób niepełnosprawnych.

Następnie przewodniczący wyznaczył termin następnego spotkania na dzień 16 stycznia 2017 r. Na spotkaniu w styczniu Zespół zajmie się postulatami dotyczącymi utworzenia koszyka gwarantowanych świadczeń rehabilitacyjnych, zdrowotnych oraz usług opiekuńczych, dostępnych dla każdego niepełnosprawnego bez względu na wiek i przejęcia przez NFZ finansowania zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze.

Następnie Przewodniczący zamknął posiedzenie Zespołu.

Załącznik:

1. Lista obecności